

Zapomenutý biskup. Farář u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském Kajetán Matoušek

Vratislav Šustr

A FORGOTTEN BISHOP. KAJETÁN MATOUŠEK, PARSON IN ST. ADALBERT'S PARISH

The article discusses the person of Kajetán Matoušek, a secret bishop ordained at the beginning of communism in Czechoslovakia. It examines his life and career using written sources (the chronicle of his parish) and oral testimonies.

KEYWORDS:

secretly ordained bishop; communism; Kajetán Matoušek; Roman Catholic Church; persecution of the church; 20th century

Při zkoumání života Kajetána Matouška jsem měl možnost pracovat s 2. kronikou farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, kde tento biskup sloužil od padesátých až do počátku devadesátých let 20. století. Díky tomu, že v této farnosti působil tak dlouhou dobu, se z místní kroniky stala téměř jeho kronika osobní. Kromě záležitostí týkajících se farnosti do ní Matoušek zapisoval i vlastní myšlenky, přání či stesky. I přesto však zachovával odstup a do kroniky zaznamenával odosobněným stylem (například: „farnímu administrátorovi nedovolili vycestovat na II. vatikánský koncil“). Ke konci komunistické diktatury se intenzita zápisů do farní kroniky snižovala, což bylo nejspíše zapříčiněno Matouškovým zhoršujícím se zdravotním stavem. Nejrozsáhlejší zápis z této doby tvoří vzpomínky na jeho zesnulou maminku z roku 1986.

Dalším zdrojem informací mi byly materiály uložené v několika archivech — v první řadě v Archivu pražského arcibiskupství, který sice nemá pro toto období archivářské pomůcky, ale v němž jsem měl možnost pracovat se základní personální složkou biskupa Matouška. Materiály se skládaly hlavně z úředních písemností a dotazníků vedených arcidiecézí. Kromě toho se ve složce nacházejí i Matouškovy fotografie. Zasloužila se o to Věra Dospělová, která se o biskupa Matouška starala v osmdesátých letech a k výročí sta let od jeho narození (v roce 2010) poslala snímky ze svého osobního alba do Archivu pražského arcibiskupství.

Nejvýznamnějším zdrojem písemných pramenů pro tuto studii se však stal Archiv bezpečnostních složek, který uchovává materiály o osobě biskupa Matouška shromažďované Státní bezpečností za komunistické diktatury. Jedná se jak o vyšetřovací spisy, tak i svazky kontrarozvědného rozpracování a také dílčí informace v objektových svazcích. U těchto materiálů je zapotřebí postupovat obezřetně, co se jejich výpovědní hodnoty týče, protože StB pochopitelně ve svých podkladech mohla upravovat informace tak, aby vyhovovaly požadovanému obrazu. Nejmenší množství materiálů jsem objevil v Národním archivu, který poskytl pouze dílčí informace a útržky, jimiž je však možné doplnit prázdná místa Matouškova životopisu.

Dalším neméně významným zdrojem informací se mi stal archiv rodiny Novotných, která je s rodinou Matouškových příbuzná a která nedávno vymřela tzv. po meči. S rodinou Novotných jsem navázal kontakt díky informacím nalezeným v materiálech z Archivu bezpečnostních složek. Rodina Novotných se mnou částečně komunikovala, zvláště jedna z Matouškových příbuzných, avšak zbytek rodiny se mnou odmítal navázat kontakt.¹

Co se nehmotných pramenů týče, využil jsem orální prameny. Jednalo se o vzpomínky Matouškových příbuzných nebo pamětníků z doby jeho působení ve farnostech. Tyto vzpomínky jsem využíval spíše k tomu, abych si potvrdil informace nalezené v pramenech hmotných, nebo je využil v místech, která se mi nepodařilo pokrýt prameny hmotnými.

DĚTSTVÍ A STUDIA

Kajetán Matoušek „se narodil 7. srpna 1910 v Praze II. — 441“,² jak sám uvádí u popisu svého života v kronice farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, čímž s největší pravděpodobností odkazuje na porodnici u sv. Apolináře se stejným číslem popisným. Tuto domněnku dokládá i fakt, že byl právě u sv. Apolináře dne 15. srpna pokřtěn na Emiliána Kajetána³ knězem F. Heřmanem, jak to potvrzuje matrika pokřtěných od sv. Apolináře.⁴ Kajetán Matoušek se narodil do rodiny Eduarda Matouška a Růženy Matouškové, rozené Kitzlerové. Otec, povoláním montér ústředního topení, byl z Doloplaz u Nezamyslic na Hané. Matka pocházela z Žehuně na Poděbradsku⁵ a byla potomkem polského šlechtice Kajetána Poplavského. V domácnosti s ním vyrůstala i jeho jediná sestra Jiřina, později provdaná za podplukovníka Rudolfa Nováčka.⁶ Jejich potomci žijí dodnes, a právě s nimi jsem vedl rozhovor při bádání o životě biskupa Matouška.⁷

S rodinou žil Kajetán Matoušek nejprve v Praze na Vinohradech v dnešní ulici Korunní, číslo popisné 101. Jak sám uvádí ve farní kronice, první tři roky své školní docházky strávil ve škole na Vinohradech v Lužické ulici. V roce 1919 však jeho otec dostal

1 Informace k osobě biskupa Matouška by se dále mohly nacházet v archivu Nepomucena, papežské koleje sv. Jana Nepomuckého v Římě. Tamější archiv jsem zatím neměl možnost prověřit. Dalším potenciálním zdrojem informací by mohl být Vatikánský apoštolský archiv, který mi je však z důvodu jazykové i vzdálenostní bariéry zatím nedostupný.

2 2. farní kronika u svatého Vojtěcha na Novém Městě pražském, bez signatury, uložena na římskokatolickém farním úřadu u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském (dále 2. farní kronika), s. 170.

3 Přesto, že byl pokřtěn jako Emilián Kajetán Matoušek, oslovovali ho doma Kajetán (rozhovor s paní Simonou Novotnou, 10. října 2020) a v roce 1941 si R.D. Matoušek nechal úředně změnit jméno na Kajetán Emilián Matoušek (Rodinný archiv rodiny Novotných [dále RA rodiny Novotných], Zemský úřad v Praze, 22. listopadu 1941).

4 Archiv hlavního města Prahy, Sbírka matrik, sign. AP N75, 1910–1911, s. 177.

5 2. farní kronika, s. 170.

6 Tamtéž, s. 214.

7 Rozhovor se Simonou Novotnou, 10. října 2020.

nabídku práce strojníka v městských lázních v Kolíně, kam se s celou rodinou přestěhovali. Obecnou školu nakonec Matoušek dokončil v Kolíně v roce 1921.⁸ Po vystudování obecné školy následně nastoupil tamtéž na státní reálné gymnázium, kde odmaturoval v roce 1929.⁹ Důležitou etapou jeho života jistě byla studia v Římě, kde vstoupil do nově otevřené Papežské koleje Nepomucenum. Dle vlastních slov Matoušek pět let studoval „filosofii a theologii na papežské universitě Římského Semináře v Lateráně“.¹⁰

22. prosince 1934 byl R.D. Matoušek v Lateráně vysvěcen kardinálem Marchettim Schvagianim na kněze a druhého dne sloužil první mši svatou¹¹ před milostným obrazem Matky Boží v bazilice Santa Maria Maggiore v Římě. Primice se účastnili jeho nejbližší, tedy rodiče, sestra a metropolitní kanovník od sv. Víta Dr. Jaroslav Kulač, svého času kaplan v Kolíně, který měl jistě velký vliv na jeho duchovní dráhu. Sám Matoušek odkazuje na to, že byl Kulačovým „odchovancem“.¹²

NÁVRAT DO VLASTI

Jakmile Kajetán Matoušek půl roku po vysvěcení dokončil svá studia v Římě a obdržel titul licenciátu z teologie, vrátil se „v červenci 1935 po 6 letech do vlasti“. První mši svatou na území Čech odsloužil „na hrobě sv. Václava u sv. Víta a za tři dny 21. července slavnou primici v děkanském chrámu v Kolíně“. První zkušeností, již zažil jako duchovní, se mu stala kaplanská služba v Tachlovicích u Prahy, kde ale strávil pouze půl roku.¹³

Na přelomu roku 1935 a 1936, kdy v tachlovické farnosti umíral tamější farář Josef Kubát, jak dokládá obecní kronika v Tachlovicích,¹⁴ však byl R.D. Matoušek přeřazen do funkce II. kaplana do nové farnosti, a to do Staré Boleslavi.¹⁵ I zde strávil pouze krátký čas (do října 1936), načež „nastoupil na pětiměsíční vojenskou službu ve škole pro důstojníky duchovní služby v záloze v Karlíně“,¹⁶ kde byl od 1. října 1936 do 26. února roku 1937.¹⁷ Při této vojenské službě „dosáhl hodnosti aspiranta desátníka“.¹⁸

8 2. farní kronika, s. 170. Srov. též Archiv pražského arcibiskupství (dále APA), Osobní složky kněží, Složka R.D. Kajetána Emilianiana Matouška, Evidenční list, Osobní dotazník z 10. ledna 1991.

9 2. farní kronika, s. 170.

10 Tamtéž.

11 Tj. primiční mši svatou.

12 Tamtéž.

13 Tamtéž.

14 Obecní kronika obce Tachlovice, příloha „Římskokatolická farnost“, přehled farářů a kaplanů.

15 APA, Osobní složky kněží, Složka R.D. Kajetána Emilianiana Matouška, Evidenční list, III. Ustanovení.

16 2. farní kronika, s. 170.

17 RA rodiny Novotných, Úřední potvrzení o konání vojenské služby.

18 Tamtéž, Curriculum vitae.

Po vojenské službě se stal administrátorem v Kosově Hoře u Sedlčan,¹⁹ respektive působil jako kaplan v sedlčanské farnosti, a to opět pouhý půlrok (do konce července roku 1937).²⁰ Z Kosovy Hory byl poslán od 1. srpna 1937 kaplanovat nejprve do Oloví a od 1. dubna 1938 do Sokolova (tehdy Falknova nad Ohří), kde sloužil duchovní službu jako III. kaplan až do zabrání Sudet v září 1938.²¹ Během svého pobytu ve Falknově nad Ohří měl R.D. Matoušek na starosti výuku římskokatolického náboženství na obou místních českých školách (obecné a měšťanské).²² Další podrobnosti o jeho životě v tomto období se mi bohužel nepodařilo nalézt.

Po zabrání československého pohraničí se Kajetán Matoušek přesunul zpět do Čech, kde kaplanoval v pražské farnosti v Nuslích.²³ Po zatčení tamějšího faráře Aloise Tylínka a jeho odeslání do koncentračního tábora v Dachau,²⁴ tedy mezi lety 1940 až 1945, zde zastával funkci administrátora.²⁵ To dokládá i zápis v pamětní knize římskokatolické farnosti v Nuslích z roku 1960. Z období duchovní správy Aloise Tylínka, respektive Kajetána Matouška nebyly totiž do pamětní knihy této farnosti zapsány žádné zápisy.²⁶ V době po spáchání atentátu na Reinharda Heydricha měl být R.D. Matoušek také obviněn ze spojení s atentátníky. Byl vyslýchán v Petschkově paláci. Tohoto obvinění byl zproštěn, protože se brzy vrátil k duchovní správě farnosti v Nuslích.²⁷

Ke konci války, 14. června 1944, vstoupil R.D. Matoušek do kněžské družiny Navštívení blahoslavené Panny Marie a svatého biskupa Vojtěcha v arcidiecézi pražské. Tuto družinu měla na starosti Mariánská družina kněží u sv. Ignáce v Praze.²⁸ Že byl R.D. Matoušek mariánskými družinami zaujatý, dokládá fakt, že během působení ve farnosti v Nuslích založil celkem tři. Jedna byla určena pro nejmenší děti, druhá byla chlapecká a třetí dívčí.²⁹ Poslední jmenovanou navštěvovala jedna pamětnice, která se mi v rozhovoru pochlubila, že tato družina dodnes funguje a je jednou z posledních mariánských družin v Česku.³⁰

Dalším projevem Matouškova zaměření na děti a mládež byla podpora vzniku pěveckého sboru Cantus amici, který byl založen v nuselské farnosti roku 1947.³¹ V roce

19 2. farní kronika, s. 170.

20 RA rodiny Novotných, Curriculum vitae.

21 APA, Osobní složky kněží, Složka R.D. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list, III. Ustanovení.

22 SOkA Sokolov, f. Obecná a měšťanská škola (česká), Sokolov, inv. č. 5, K 5, 1937/1938.

23 2. farní kronika, s. 170.

24 Tamtéž.

25 RA rodiny Novotných, Curriculum vitae.

26 Pamětní kniha farnosti sv. Václava v Nuslích, s. 152.

27 Osobní archiv Ludmily Pelikánové (dále OA L. Pelikánové), Několik vzpomínek z posledních dvou působišť p. biskupa Kajetána Matouška.

28 RA rodiny Novotných, Přijetí za člena do kněžské skupiny.

29 OA L. Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působišť p. biskupa Kajetána Matouška.

30 Rozhovor s Ludmilou Pelikánovou, 10. července 2021.

31 OA L. Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působišť p. biskupa Kajetána Matouška.

1960 se pak sbor přesunul do kostela sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, kde tou dobou Matoušek sloužil. V tomto kostele sbor působil až do konce duchovní služby R.D. Matouška.³²

Hned po válce bylo po Matouškovi vyžadováno, aby dokázal, že se za války choval „po stránce národní a politické spolehlivosti zcela nezávadně“, což potvrdilo šest obyvatel ze stejného domu, kde se nacházela a dodnes nachází fara. To celé razítkem a podpisem stvrdil z Dachau se navrátilší farář Tylínek. Toto prohlášení nakonec uzavřelo Osvědčení od Místního národního výboru na Praze 14, které potvrzovalo, že se Matoušek za války nedopustil ničeho v tomto slova smyslu „závadného“.³³

„Protože do nuselské duchovní správy patřila i pankrácká věznice, často se první zprávy o popravených dozvídali pozůstalí z nuselské fary.“³⁴ Tato věta ze vzpomínek neznámé osobnosti podporuje předpoklad, že v době svého působení ve farnosti v Nuslích Matoušek pracoval také jako duchovní ve věznici na Pankráci. Zde by měl na starosti duchovní záležitosti jak v době okupace německými vojsky, kdy byli ve věznici drženi odpůrci fašismu, tak i v době po pražském povstání, kdy by se staral o duše podporovatelů německé okupace a jejich představitelů. Pamětníci odhadovali, že se mohl po duchovní stránce starat i o K. H. Franka,³⁵ ale to si odporuje se zápisy v pamětní knize farnosti v Nuslích ze šedesátých let, kde byl jako Frankův duchovní uveden farář Tylínek.³⁶ Jelikož se však nepodařilo dohledat žádný jiný pramen, který by potvrdil či vyvrátil činnost Matouška v pankrácké věznici, zůstává tato duchovní činnost záhadou, která by stála za další bádání.

PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

S návratem faráře Tylínka z Dachau Kajetán Matoušek opět zastával svoji původní pozici kaplana, v níž setrval až do 1. října 1949, což znamenalo celkem jedenáct let působení v této farnosti.³⁷ Dochoval se záznam, kde se o R.D. Matouškovi, bydlícím v Nuslích, mluví jako o reakčním kaplanovi, který stojí proti lidově demokratickému zřízení. Nevíme, v jaké době byl tento zápis vytvořen, jelikož se na něm nenachází datum.³⁸ Můžeme však předpokládat, že se jedná o dobu mezi únorovým převratem v roce 1948 a Matouškovým stěhováním z nuselské fary do Dejvic 1. října 1949, o kterém ještě bude řeč níže.

32 Webová stránka sboru Cantus amici na: <https://sites.google.com/site/cantusamicipraha/historie-souboru> [náhled 2. 10. 2022].

33 APA, Osobní složky kněží, Složka R.D. Kajetána Emiliania Matouška, Evidenční list, Prohlášení a Osvědčení z 27. července 1945.

34 OA L. Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působišť p. biskupa Kajetána Matouška.

35 Rozhovor s Ludmilou Pelikánovou, 10. července 2021.

36 Pamětní kniha farnosti sv. Václava v Nuslích, s. 152.

37 2. farní kronika, s. 170.

38 Národní archiv (dále NA) Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, Praha, karton 171, sign. Kajetán Matoušek, s. 5.

Dne 28. listopadu 1947 byl R.D. Matoušek jmenován inspektorem pro vyučování náboženství v Praze-Nuslích. Inspekční činnost měl vykonávat na školách jak obecných, tak měštanských. Celkem se jednalo o devět různých škol ve Svatoslavově³⁹ a Boleslavově ulici.⁴⁰ O rok později, 4. prosince 1948, mu byla svěřena inspekce vyučování náboženství na školách národních, středních a jedné pomocné, opět v Praze-Nuslích. I tentokrát se jednalo o devět škol.⁴¹

Na změnu politického režimu v Československu v únoru 1948 se římskokatolická církev pokoušela reagovat. Nejprve arcibiskup Beran vydal svůj známý pastýřský list „Arcibiskupe, nemlč, nesmíš mlčet“⁴² a v listopadu 1948 přivezl biskup Štěpán Trochta z Říma do Československa tzv. mexické fakulty pro Československo.⁴³

Dne 1. září 1949 byl R.D. Matouškovi doručen dopis z adresy Voršilská 12,⁴⁴ ve kterém byl jmenován titulárním biskupem serigenským.⁴⁵ Před samotným svěcením měla podle pamětníka proběhnout příprava kandidáta na tento akt. Té se měl ujmout františkán Jan Evangelista Urban, kterého si R.D. Matoušek údajně velmi vážil.⁴⁶ S osobou Jana Evangelisty Urbana se ještě setkáme v souvislosti s událostmi roku 1950.

Svěcení na biskupa proběhlo 17. září 1949 v Družinské kapli kostela sv. Ignáce,⁴⁷ a to svěcícím biskupem pražským Dr. Antonínem Eltschknerem.⁴⁸ Původně bylo plánováno, že svěcení proběhne až ke konci září, ale státní orgány se chystaly tomuto svěcení zabránit, a proto bylo svěcení uspíšeno na 17. září.⁴⁹

Po úspěšném svěcení, 1. října 1949, se biskup Matoušek na příkaz arcibiskupa Berana přestěhoval z Nuslí do kněžského semináře v Dejvicích,⁵⁰ kde sice byl dostatečně zaopatřen, ale kvůli tomu, že neměl státní povolení k výkonu kněžské služby, zůstal bez příjmu. Jeho bývalí farníci na něj však nezapomněli. V nuselské farnosti se několikrát konala sbírka, kterou převážně organizovala jistá paní Kutinová a při které se vybíraly finanční prostředky, díky nimž mohl biskup Matoušek částečně vyžít.⁵¹

39 1. měštanská chlapecká, 1. obecná chlapecká, 1. měštanská dívčí a 1. obecná dívčí.

40 3. měštanská chlapecká, 3. obecná chlapecká, 3. měštanská dívčí a 3. obecná dívčí a pomocná škola. Viz RA rodiny Novotných, Jmenování inspektorem pro vyučování náboženství, 28. listopadu 1947.

41 5. a 6. národní škola v Boleslavově ulici, 7., 8. a 9. národní škola v ulici Na Pankráci. 3. střední škola v ulici Lounských, 5. a 6. střední škola v Soběslavově ulici. Tamtéž.

42 František ČAPKA — Jitka LUNEROVÁ, 1948: *Vítězný únor. Cesta k převratu*, Brno 2012, s. 123–126.

43 Jiří HANUŠ, *Katolická církev v Československu 1945–1989*, Brno 2013, s. 67.

44 Tehdejší i dnešní adresa Apoštolské nunciatury v České republice.

45 RA rodiny Novotných, Nuntiatura Apostolica Num. 7801, 1. září 1950.

46 Rozhovor s P. Benediktem Holotou, 3. prosince 2021.

47 Nejspíše se jedná o kapli družiny, které se stal K. Matoušek členem v průběhu druhé světové války, jak je to popsáno v podkapitole „Návrat do vlasti“.

48 2. farní kronika, s. 171.

49 OA L. Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působišť p. biskupa Kajetána Matouška.

50 2. farní kronika, s. 170n.

51 OA L. Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působišť p. biskupa Kajetána Matouška.

To také dokládá zápis z farní kroniky u svatého Vojtěcha.⁵² V únoru 1957 si pak biskup Matoušek zažádal o změnu v občanském průkazu. Konkrétně žádal o změnu bydliště, neboť již od minulého roku bydlel v dejvickém semináři, a také o změnu povolání, kdy žádal o uznání titulu světícího biskupa pražského. To dokládal jmenovacím dekretem Apoštolské nunciatury v Praze ze dne 1. září 1949 s číslem 7801.⁵³ Že tato žádost nejspíše nebyla vyřízena kladně, dokládá to, že si v červnu stejného roku stěžoval na to, že mu státní úřady nechtějí uznat titul světícího biskupa pražského.⁵⁴

Podle poznámky v osobním spisu byl údajně 1. prosince 1949 zatčen, ale nikde jinde se mi nepodařilo najít jakýkoliv jiný záznam o této skutečnosti a doložit ji.⁵⁵ Naopak existuje záznam z vyšetřovacího svazku k osobě Jana Josefa Urbana z roku 1955, kde je uvedeno, že „státní bezpečnost o biskupu Matouškovi velmi dobře ví, což je Urbanovi nevysvětlitelné, že ještě nebyl zatčen“.⁵⁶ Opak navíc tvrdil i sám biskup Matoušek, který se zmiňuje ve své „osobní výpovědi, že nebyl ani zatčen (zajištěn), ani vyšetřován“.⁵⁷

Byť v této době nebylo biskupu Matouškovi státem umožněno oficiálně vykonávat duchovní službu a dle jeho vlastních slov slov mu byl od 1. prosince 1949 zastaven platový výměr, dostal pozvání na státně-politické školení státních a veřejných zaměstnanců, které se konalo ve Veltrusech od 25. června 1950. Proti tomu se ohradil na Státní úřad pro věci církevní s odůvodněním, že v době jeho vysvěcení na biskupa ještě neplatila žádná zákonná pravidla, která by nařizovala státní souhlas s biskupským vysvěcením, a „tudíž si nedovede vysvětliti, proč nebyl jako všichni ostatní duchovní uznán ve svém postavení kaplana-biskupa,“ a očekává, že mu po vyřešení „záhadného nedorozumění“ bude umožněno zahájit funkci kaplana a světícího biskupa složením slibu.⁵⁸

Až po roce od biskupského svěcení, v listopadu 1950, dostal biskup Matoušek předvolání na Ústřední národní výbor v Praze, kde mu byla nabídnuta funkce kaplana ve farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském.⁵⁹ Biskup Matoušek souhlasil a po schválení arcibiskupem Beranem 6. prosince 1950 přesídlil na faru u sv. Vojtěcha.⁶⁰ Tímto začala Matouškova éra ve farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, která trvala až do devadesátých let 20. století, kdy se přestěhoval do Kolína za svou sestrou.⁶¹

52 2. farní kronika, s. 171.

53 NA Praha, f. Policejní ředitelství Praha II — všeobecná spisovna — 1941–1950, karton 7243, sign. M 1656/16, Žádost o zápis změn občanského průkazu ze dne 24. února 1949.

54 NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, Praha, karton 171, sign. Kajetán Matoušek, s. 10.

55 APA, Osobní složky kněží, Složka R.D. Kajetána Emiliany Matouška, Státní úřad sociálního zabezpečení, správa důchodů — Praha, 18. května 1961.

56 Archiv bezpečnostních složek (dále ABS), sbírka Správa vyšetřování StB — vyšetřovací spisy, arch. č. V-2844 MV, pods vazek č. 3, s. 8.

57 APA, Osobní složky kněží, Složka R.D. Kajetána Emiliany Matouška, Státní úřad sociálního zabezpečení, správa důchodů — Praha, 1. června 1961.

58 NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, Praha, karton 171, sign. Kajetán Matoušek, s. 10.

59 2. farní kronika, s. 171.

60 Tamtéž.

61 Rozhovor se Simonou Novotnou, 10. října 2020.

OPEN
ACCESS

NÁSTUP DO FARNOSTI SV. VOJTĚCHA NA NOVÉM MĚSTĚ PRAŽSKÉM

Na faře u sv. Vojtěcha v této době pobývali další duchovní. Službu faráře zde konal Jan Brejla, který v této farnosti konal duchovní službu neuvěřitelných šedesát let,⁶² a spolu s ním „v první kaplance byl na penzi zakladatel Těšitelů“⁶³ P. Josef Litomiský.⁶⁴

V roce 1950, kdy se odehrávaly procesy s církevními hodnostáři, slyšel biskup Matoušek z městských tlapačů⁶⁵ o sobě mluvit jako o „věrném zaprodanci Vatikánu“. Jak vypovídají vzpomínky, „pan biskup stál tehdy na stanici u techniky na Karlově náměstí a jel do Krče k sestřičkám tajně světit kněze.“⁶⁶ Mohlo by se jednat o proces s dr. Josefem Čihákem, prelátem arcijáhmem metropolitní kapituly u sv. Víta, jenž byl stíhán za „zločiny velezrady, špionáže a další zločiny“, za které byl nakonec odsouzen k odnětí svobody v délce deseti let. Ve vyšetřovacím svazku k dr. Čihákovi je biskup Matoušek zmíněn kvůli zvláštním mimořádným fakultám, díky nimž byl ve jmenovacím dekretu biskupa Berana ustanoven po dr. Čihákovi jako jeho druhý zástupce „pro případ jeho zatčení, neb úmrtí, aby tak byla i nadále zachována církevní pravomoc v arcidiecesi bez přerušeni“. Biskup Matoušek měl být o této skutečnosti dr. Čihákem informován a jmenovací dekrety si měl opsat, bylo mu však ze strany dr. Čiháka sděleno, „že situace, pro kterou byli jmenováni, dosud nenastala, že své jmenování můžou vzít pouze na vědomí a že o tom je třeba zachovati naprosté tajemství“.⁶⁷

62 Nastoupil zde nejprve službu kaplana (v roce 1898) a později (v roce 1914) byl jmenován zdejším farářem (2. farní kronika, s. 83 a 113).

63 Jednalo se o mužské řeholní společenství založené v roce 1922 Josefem Litomiským za souhlasu papeže Pia XI. Založení řádu těšitelů bylo iniciováno zkušeností duchovních s úpadkem morálky a lidskou bídou vojáků v době první světové války. Úkolem členů řádu bylo utěšování nemocných, opuštěných a chudých krajanů v zahraničí. Dnes mají těšitelé sídlo v Mariankách na Slovensku (Václava BENEŠOVÁ, *O poutích a putování — Česká zastavení ve Svaté zemi. Těšitelé I.*, online: www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=17059 [náhled 2. 10. 2022]). Je zajímavé, že P. Josef Litomiský nebyl po konci druhé světové války jediným členem řádu těšitelů, který byl ustanoven zrovna ve farnosti sv. Vojtěcha. Od 1. ledna 1946 byl prvním kaplanem ustanoven P. Josef Eduard Dobiáš, člen řádu těšitelů. O tom se nám dochoval jak přímo jmenovací dekret, tak i příloha k němu, kde je P. Dobiáš informován, že „Ministerstvo školství a osvěty souhlasí — výjimečně“ s ustanovením na funkci prvního kaplana, který nahradil odcházejícího R.D. Bohuslava Kozu. P. Dobiáš však u sv. Vojtěcha nevydržel dlouho. Již od 1. listopadu 1946 jej nahradil jiný člen — konventuál řádu těšitelů P. Jakub Svoboda (Archiv hlavního města Prahy, Farní úřad u kostela sv. Vojtěcha Praha — Nové Město, inv. č. 121, karton 30, Kaplané — záležitosti týkající se obsazování kaplanských míst v kostele sv. Vojtěcha; vzájemné smlouvy mezi faráři a kaplany, 1888-1950, nepaginováno).

64 2. farní kronika, s. 171.

65 Druhý z církevních procesů byl ze soudní síně živě vysílán městskými tlapači po Praze. I tato zkušenost se patrně projevila na Matouškově nedůvěře k veřejným orgánům, jak je uvedeno ve sdělení od církevního oddělení Okresního národního výboru na Praze 2 (NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, Praha, karton 171, sign. Kajetán Matoušek, s. 11).

66 OA L. Pelikánové, Několik vzpomínek z posledních dvou působišť p. biskupa Kajetána Matouška.

67 ABS, sbírka Správa vyšetřování StB — vyšetřovací spisy, arch. č. V-3881 MV, vyšetřovací spis č. 2, s. 308-310.

Výše již zmíněný člen františkánského řádu v Praze Jan Evangelista Urban ještě před svým zatčením organizoval spolu s Matouškem ilegální tajné kroužky katolíků, „pro které potom pořádali tajné školení katolicismu zaměřené svojí náplní k boji proti materialistickému nazírání.“⁶⁸ K této spolupráci měli blízko i díky tomu, že (jak uváděl Urban ve vyšetřovacím svazku) byl „zpovědníkem několika kněží“,⁶⁹ mezi nimi i biskupa Matouška, kterého mimo jiné připravoval na biskupské svěcení v roce 1949.⁷⁰ Jenže tato spolupráce vzala zasvě, když byl Urban⁷¹ 15. března 1950 chvilku po půlnoci zatčen za protistátní činnost⁷² a byl přesunut do věznice v Ruzyni.⁷³

O rok později, 6. března 1951, biskup Matoušek vlastnoručně podepsal prohlášení, v němž se zavazuje, „že nebude vykonávati žádných tajných fakult, o kterých se mluvilo“ ohledně jeho osoby v souvislosti se soudním procesem kanovníka Dr. Josefa Čiháka, který proběhl na podzim roku 1950.⁷⁴

Když 13. června 1951 Kajetán Matoušek absolvoval školení vedené školou Státního úřadu pro věci církevní, vyvolalo to silnou reakci na straně příslušníků úřadu. Důvodem byl „naprosto záporný, výsměšný a povýšený poměr ke školení“ ze strany biskupa Matouška a jeho vliv na ostatní kněze, již byli bráni jako „nejoddanější reakčníci, kteří mu veřejně říkali: vaše excelence“. Jeho účast byla zhodnocena tak, že „veřejných projevů během školení se vystříhal, mimo zemědělské politiky, kde vystoupil proti JZD a na ochranu vesnických boháčů“, a obecně se hodnotilo, že „bylo chybou, že M. byl vyslán na školení mezi ostatní kněze“ a že „forma jeho ‚školení‘ měla být jiná“. Sám biskup Matoušek k tomu dodal, že školení pro něj bylo obohacující „v rozšíření poznatků a chápání doby“ a k „pochopení lidí“.⁷⁵

V roce 1954 prodělal biskup Matoušek prozatím neznámou chorobu, neboť po setkání s ním dne 3. dubna 1954 zmiňuje Jiří Verner ze Státního úřadu pro církevní záležitosti, že jeho „zdravotní stav zatím není nejlepší /nervy — padání celých pramenů vlasů/“. I v této souvislosti byl biskup Matoušek s funkcí kaplana u sv. Vojtěcha údajně „spokojen, a to hlavně ze zdravotních důvodů, protože farnost je malá“.⁷⁶

Téhož roku, 5. srpna 1954, se biskup Matoušek opět sešel s Jiřím Vernerem a řešili spolu stav světícího biskupa Eltschknera a to, zda by mu nechtěl v některých

68 Tamtéž, podsvazek č. 3, s. 5n.

69 Což kromě zpovědí zahrnuje i osobní rady pro duchovní život (tamtéž, skupinový vyšetřovací svazek, s. 161).

70 Tamtéž, skupinový vyšetřovací svazek, s. 161.

71 Ten byl nakonec odsouzen k těžkému žaláři odnětí svobody v délce čtrnácti let (tamtéž, podsvazek č. 3, s. 5) a v roce 1968 byl rehabilitován (tamtéž, skupinový vyšetřovací svazek, s. 168–178).

72 Za „podávání zpráv zpravodajského rázu auditoriu pražské internunciatury“. Zprávy údajně získával díky „špionážní síti složené z civilních osob i kněží a tyto zprávy dále předával opatu Jarolímovi, který je sděloval dále generálnímu řádu Nootsovi“ (tamtéž, skupinový vyšetřovací svazek, s. 172).

73 Tamtéž, skupinový vyšetřovací svazek, s. 148 a 151.

74 NA Praha, f. Státní úřad pro věci církevní, Praha, karton 171, sign. Kajetán Matoušek, nepaginováno.

75 Tamtéž, nepaginováno a s. 9.

76 Tamtéž, s. 2.

biskupských funkcích pomoci. Ze záznamu z tohoto rozhovoru vyplývá, že biskup Matoušek „není v zásadě proti tomu, má však obavy, aby biskup Eltschkner neviděl v této věci nějaké odstrčení“, a navíc se kvůli nám neznámému onemocnění stále léčil, tudíž nechtěl na rozhodnutí tlačit. Zároveň prý „ale chápe, že to bude nutné, zejména kdyby biskup Eltschkner nemohl“ konat své biskupské povinnosti. Vzhledem k tomu, že s Matouškem dle vlastního vyjádření mluvil i kapitulní vikář Stehlík, zdá se, že se s variantou zastoupení Eltschknera Matouškem vážně počítalo.⁷⁷

Podle záznamu z rozhovoru dále Verner zmiňuje, že „jinou cestou byl informován, že jeho příbuzní na něho naléhají, aby přijal vyšší funkci /asi materiální důvody/“. Vedle nátlaku ze strany rodiny na něho měli opačný vliv starší kněží z Prahy, jako byl R.D. Tylínek⁷⁸ či P. Litomiský, který s biskupem Matouškem bydlel na faře.⁷⁹

VE VEDENÍ FARNOSTI SV. VOJTĚCHA

Po úmrtí předchozího faráře byl biskup Matoušek kapitulním vikářem Antonínem Stehlíkem jmenován interkalárním administrátorem farnosti u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském s účinností ode dne úmrtí R.D. Jana Brejly, tedy od 25. září 1957.⁸⁰ Tomu předcházela žádost kapitulní konzistoře a následný souhlas Ústředního národního výboru hl. m. Prahy (respektive Odboru pro věci církevní) ze dne 4. října 1957.⁸¹

Hned po nástupu do čela farnosti se začal biskup Matoušek činit, zejména co se modernizace a oprav farních budov týče. V roce 1957 začal s omítnutím a obílením fasád farních budov, což bylo financováno hlavně Ústředním národním výborem, částečně i státním příspěvkem, a nakonec i výnosy ze sbírek. V následujících letech takto nechal opravit veškeré farní budovy,⁸² a to jak zevnějšku (oprava střech, natření okapů), tak zevnitř (vymalování vnitřních prostor budov). Kromě oprav také nechal budovu fary zmodernizovat tím, že do ní zavedl plyn a telefon.⁸³ V roce 1966 pak díky svým dobrým kontaktům zařídil finance ze strany Národního výboru hl. m. Prahy pro kompletní opravu zevnějšku kostela — jak sám uvádí ve farní kronice, „od shora až dolů“. Podobně tomu bylo o rok později i u zvonice u kostela sv. Vojtěcha.⁸⁴

V roce 1960 se Matoušek ujal R.D. Aloise Nováka, který byl „asi 8 let vězněn z polit. důvodů“. Nakonec dostal milost a s pochroumaným zdravím bydlel v Myslíkově ulici u svých příbuzných. Měl „dovoleno sloužití mši od Ústř. národ. výb. m. Prahy v kostele při zavřených dveřích“. Protože Myslíkova ulice je hned za rohem od kostela sv. Vojtěcha, umožnil mu biskup Matoušek sloužit tyto mše ve své farnosti. Jelikož

77 Tamtéž, s. 12.

78 Kterého známe již z doby působení z R.D. Matouška v Nuslích, jak je zmíněno v podkapitole „Návrat do vlasti“.

79 Tamtéž, s. 12.

80 RA rodiny Novotných, Kapitulní konsistoř v Praze IV, 8. října 1957.

81 APA, Osobní složky kněží, Složka R.D. Kajetána Emiliana Matouška, Evidenční list.

82 Fara, kostel sv. Vojtěcha, domek pro kostelní personál č. p. 201 a zvonice.

83 2. farní kronika, s. 171, 178 a 180n.

84 Tamtéž, s. 192n.

však byl kostel sv. Vojtěcha neustále otevřen pro věřící, zřídil v oratoři na faře oltář a umožnil R.D. Novákovi sloužit bohoslužby zde. Takto to trvalo až do smrti R.D. Nováka v listopadu 1961.⁸⁵

Jednou z nejvýznamnějších událostí katolické církve ve druhé polovině 20. století byl jistě druhý vatikánský koncil, který byl svolán již na začátku roku 1959 papežem Janem XXIII.⁸⁶ Biskup Matoušek byl k účasti pozván z titulu serigenského biskupa. Pozvání obdržel již na první zasedání v roce 1962,⁸⁷ jenže od státních úřadů se mu nedostalo povolení a pasu.⁸⁸ Pozvání následně dostal i na zbylá zasedání,⁸⁹ která se každoročně konala v letech 1962–1965.⁹⁰ Ani v těchto případech nebylo biskupu Matouškovi umožněno se koncilu zúčastnit.⁹¹ Odpovědí úřadů na otázku, proč mu nepovolí se koncilu zúčastnit, bylo to, že nezastával funkci světícího biskupa pražského. Na to biskup Matoušek trochu roztrpčeně reaguje ve farní kronice u sv. Vojtěcha tím, že tuto funkci nezastává, protože nedostal státní souhlas ke konání biskupské služby. Liturgická reforma spojená s výsledkem druhého vatikánského koncilu pak byla ve svatovojtěšské farnosti částečně uvedena v platnost na první neděli postní v roce 1965, což bylo 7. března. Další část liturgických úprav pak byla provedena až 30. listopadu 1969, kdy se ale z důvodu malého prostoru v presbytáři nepodařilo provést „obrácení oltáře čelem k lidu“.⁹²

Že nebyl biskup Matoušek Vatikánem opomíjen, i když neměl státní souhlas k výkonu funkce světícího biskupa pražského, dokazuje fakt, že mu v roce 1965 papež Pavel VI. prostřednictvím „administrátora pražského Dr. Františka Tomáška“ daroval zlatý biskupský prsten. Ten měl mít podobu „mitry s reliéfem Krista, uprostřed sv. Petra a Pavla a uvnitř se znakem papežským“.⁹³

UDÁLOSTI PO ROCE 1968

Vzhledem k rozvolňujícím se tendencím v roce 1968⁹⁴ není až tak překvapující, že byl biskupu Matouškovi s účinností od 1. července 1968 státem udělen souhlas k výkonu úřadu světícího biskupa pražského. Tím mu úřady po téměř dvaceti letech umožnily veřejně vykonávat jeho biskupskou funkci. Jedinou povinností biskupa Matouška bylo složení slibu věrnosti do rukou ministra kultury a informací.⁹⁵ Tento slib nakonec 26. července složil „do rukou dr. Fr. Nováka, náměstka ministra kultury

85 Tamtéž, s. 183.

86 Giuseppe ALBERIGO, *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*, Brno 2008, s. 13.

87 RA rodiny Novotných, Pozvání na II. vatikánský koncil, 2. srpna 1962.

88 2. farní kronika, s. 184.

89 RA rodiny Novotných, Pozvání na II. vatikánský koncil, 15. května 1964, 23. července 1965.

90 G. ALBERIGO, *Stručné dějiny*, s. 164n.

91 2. farní kronika, s. 185n. a 191.

92 Tamtéž, s. 186, 191 a 202.

93 Tamtéž, s. 191.

94 Karel KAPLAN, *Kořeny československé reformy 1968*, Brno 2002, s. 378–380.

95 RA rodiny Novotných, Souhlas k výkonu úřadu světícího biskupa pražského, 26. července 1968.

a informací“.⁹⁶ To dokládá i úředně ověřený opis oficiálního dopisu z ministerstva kultury a informací,⁹⁷ kde mu tehdejší ministr Miroslav Galuška sděluje, že se tak děje po domluvě s apoštolskou administrativou v Praze.⁹⁸ Hned první neděli po složení slibu, 28. července 1968, udílel svátost biřmování v pražském kostele sv. Anny na Žižkově.⁹⁹

I přes události v srpnu 1968¹⁰⁰ směl biskup Matoušek společně s brněnským biskupem dr. Karlem Skoupým v prosinci téhož roku vycestovat na dvoutýdenní návštěvu Itálie, kde se mimo jiné setkali i s papežem Pavlem VI., jenž o pár let dříve Matouškovi daroval zmiňovaný biskupský prsten.¹⁰¹ Po návratu z Itálie vedli s biskupem Skoupým rozhovor s novináři, který byl 19. prosince 1968 vydán v *Lidové demokracii*.¹⁰²

Podle toho, co o něm psali zaměstnanci Sekretariátu pro věci církevní, se biskup Matoušek v této době angažoval v Díle koncilové obnovy, byl oddán Vatikánu a nesohlasil se směřováním církevní politiky po roce 1968. Stejně se stavěl, slovy zaměstnance Sekretariátu, „k našemu státnímu zřízení, i když nepřátelsky se neprojevuje v současné době“. Později v nespecifikované době se měl biskup Matoušek stát členem Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*.¹⁰³ Že byl zapojen do tohoto sdružení, dokládá i jím vyplněný dotazník nalezený v Archivu pražského arcibiskupství.¹⁰⁴ I přes toto jeho zapojení se však Sekretariátu zdálo, že „nelze počítat s jeho využitím v mírové práci“. Přesto se biskup Matoušek podle záznamů snažil se státní správou vycházet dobře, a když vůči němu byly nějaké výhrady, tak se „snažil rychle věc napravit“.¹⁰⁵

V roce 1969 biskup Matoušek povolil, aby si na faře zřídili klubovnu skauti.¹⁰⁶ Tato skupina skautů pak byla norskou charitou pozvána na tři týdny do Norska, kam se vydala v počtu třiatřiceti dětí a sedmi dospělých, mezi nimiž byl i Matoušek. V následujícím roce pak s farníky biskup Matoušek vyrazil na pouť do Lurd či do tuzemského Hostýna.¹⁰⁷

96 2. farní kronika, s. 198.

97 APA, Osobní složky kněží, Složka R.D. Kajetána Emiliana Matouška, opis dopisu od ministra kultury a informací, 26. července 1968.

98 Tamtéž, dopis od ministra kultury a informací, 26. července 1968.

99 2. farní kronika, s. 198.

100 Jiří KOCIAN, *Oběti a materiální ztráty v důsledku intervence po 21. srpnu 1968*, in: Hynek Fajmon (ed.), *Sovětská okupace Československa a její oběti*, Brno 2005, s. 29–40, zde s. 29n.

101 Viz podkapitola „Ve vedení farnosti sv. Vojtěcha“.

102 *Apoštolský list k výročí smrti sv. Cyrila?*, *Lidová demokracie* 24, č. 333, Praha 19. prosince 1968.

103 NA Praha, f. Ministerstvo kultury ČSR/ČR, Praha — Sekretariát pro věci církevní (1950) 1967–1990, karta 50, sign. Kajetán Matoušek, nepaginováno.

104 APA, Osobní složky kněží, Složka R.D. Kajetána Emiliana Matouška, Dotazník, 6. května 1976.

105 NA Praha, f. Ministerstvo kultury ČSR/ČR, Praha — Sekretariát pro věci církevní (1950) 1967–1990, karta 50, sign. Kajetán Matoušek, nepaginováno.

106 Skautům byla dovolena aktivita na faře do roku 1970. Poté byl skaut a jiné organizace mládeže zrušeny. Děti však i poté chodily na faru do rytmičké skupiny a na páteční mše, kde nacvičenou hudbu převedly (2. farní kronika, s. 202).

107 Tamtéž, s. 201n.

Od roku 1972 do roku 1980 biskupu Matouškovi ve farnosti vypomáhal P. Vladimír Pícha, kněz v důchodu z maltézského řádu. Že byl ve farnosti aktivní, dokládá i jeho účast na primiční mši P. Josefa Špačka v roce 1976, kde je zachycen na fotografii, kterou nalezneme ve farní kronice u sv. Vojtěcha. Po jeho smrti v roce 1980 byl na duchovní správu ve farnosti biskup Matoušek opět sám.¹⁰⁸

Když roku 1974 R.D. Matoušek slavil 25. výročí vysvěcení na biskupa, přišel mu dopis s mnoha přáními podepsaný samotným papežem Pavlem VI. I toto dokazovalo, jak papež Pavel VI. myslel na českou církev a na jednotlivé duchovní.¹⁰⁹ V témže roce ho navštívil na faře u sv. Vojtěcha papežův zástupce arcibiskup Luigi Poggi, který byl v Československu při příležitosti pohřbu kardinála Trochty. Co bylo obsahem setkání, se asi nikdy nepodaří zjistit, protože se jej zúčastnili pouze Matoušek a Poggi. Oba jsou již po smrti a ze setkání nejsou žádné zápisy, kromě zmínky ve farní kronice u sv. Vojtěcha.¹¹⁰

POZDNÍ LÉTA KOMUNISMU

V roce 1975 byl biskup Matoušek jmenován řádným farářem ve farnosti sv. Vojtěcha, neboť do té doby byl pouze administrátorem, jak je uvedeno v kapitole „Ve vedení farnosti sv. Vojtěcha“. „Dle vydání katalogu cleri pražské diecese“ ho „v něm uvedli jako titulárního biskupa, a ne světícího“ biskupa pražského, i když mu, jak sám biskup Matoušek píše, „státní souhlas nebyl odňat a pobírá příplatek světícího biskupa od státní správy“. Když se ptal po důvodu tohoto označení, bylo mu řečeno, že „nechtěli dráždit krajské církevní tajemníky, kteří Matouškovo uznání světícím biskupem z r. 1968 přestali uznávat“.¹¹¹ On sám se však všude označoval jako světící biskup pražský, jak to dokládají například dotazníky v jeho složce v Archivu pražského arcibiskupství.¹¹² Vatikán se bez přestání, avšak marně, snažil s československou vládou domluvit, aby byl titul světícího biskupa pražského Matouškovi oficiálně uznán.¹¹³

Roku 1976 biskup Matoušek zařídil generální opravu exteriérů farních budov, podobně jako v padesátých a šedesátých letech. Oprava nabrala zpoždění a dokončena byla až v roce 1982. Celkovou částku zaplatil Národní výbor hl. m. Prahy.¹¹⁴

Velkou ztrátou pro biskupa Matouška musela bezesporu být smrt jeho maminky, která zemřela v lednu 1984 ve věku úctyhodných devětadevadesát let. Pohřeb se konal v kostele sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském a vedl jej „s promluvou pan kardinál Tomášek“.¹¹⁵ Biskup Matoušek seděl v lavici s ostatními

108 Tamtéž, s. 204, 210 a 213.

109 RA rodiny Novotných, „blahopřecí“ dopis papeže Pavla VI., 20. května 1974.

110 2. farní kronika, s. 207.

111 Tamtéž, s. 209.

112 APA, Osobní složky kněží, Složka R.D. Kajetána Emiliana Matouška, Dotazník, 6. května 1976.

113 Jaroslav CUHRA, *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*, Praha 2001, s. 156.

114 2. farní kronika, s. 210 a 213.

115 Tamtéž, s. 214.

pozůstalými.¹¹⁶ Matoušek následně nechal svoji maminku pohřbít do rodinného hrobu na Malvazinkách. Jak mu na mamince záleželo, dokládá i to, že k této události popsal ve farní kronice celou stranu — a takto rozsáhlé zápisy nejsou v posledních letech biskupova působení vůbec obvyklé.¹¹⁷

Další významnou událostí, tentokrát pozitivní, bylo setkání biskupa Matouška s Matkou Terezou z Kalkaty, která do Československa přijela v listopadu 1984. V Československu strávila celkem čtyři dny¹¹⁸ a v první den příjezdu ji v kostele sv. Ignáce na Karlově náměstí oficiálně přivítal právě biskup Matoušek, jakožto nejvýznamnější duchovní z církevní hierarchie, kteří se v tu dobu v kostele nacházeli. Podle pamětníka měl Matku Terezu přivítat v angličtině.¹¹⁹ Další doklad se nachází v Archivu pražského arcibiskupství, kde je fotografie z momentu, kdy spolu biskup Matoušek a svatá Matka Tereza hovoří.¹²⁰

Z titulu své funkce pomocného světícího biskupa pražského byl biskup Matoušek v roce 1985 jmenován do Kněžské rady. Kromě jeho osoby byli členy této rady také „generální vikář Dr. František Vaněk, kanovník P. Jan Lebeda, kancléř P. Miroslav Vlček“ a dalších osm kněží.¹²¹

V záznamu nalezeném v Národním archivu se nachází zmínka z 1. dubna 1988 o tom, že biskup Matoušek stále „ke zřízení nemá kladný vztah a styky se st. správou nevyhledává“, ale je zde označen již jako světící biskup, ne pouze jako biskup titulární.¹²²

O biskupu Matouškovi se uvažovalo též jako o nástupci arcibiskupa Tomáška, ale z důvodu jeho pokročilého věku se nestal tím nejpodporovanějším kandidátem.¹²³

PO PÁDU KOMUNISMU

O tom, jak se biskup Matoušek angažoval během sametové revoluce,¹²⁴ toho není mnoho známo. Avšak víme, že se hned po pádu komunistického režimu v roce 1990, kdy do Československa dorazil papež Jan Pavel II., účastnil přivítání papeže na letišti v Ruzyni. Jan Pavel II. se u něj (stejně jako u většiny ostatních biskupů) zastavil a několik vteřin s ním hovořil.¹²⁵

116 Rozhovor s Lukášem Dobrodinským, 1. prosince 2021.

117 2. farní kronika, s. 214.

118 *Návštěva Matky Terezy*, webová stránka Archivu bezpečnostních složek, online: www.ab-scr.cz/archivalie/listopadova-navsteva-matky-terezy [náhled 2. 10. 2022].

119 Rozhovor s Lukášem Dobrodinským, 1. prosince 2021.

120 APA, Osobní složky kněží, Složka R.D. Kajetána Emiliania Matouška.

121 RA rodiny Novotných, Svolání Kněžské rady, 23. září 1985.

122 NA Praha, f. Ministerstvo kultury ČSR/ČR, Praha — Sekretariát pro věci církevní (1950) 1967–1990, karton 50, sign. Kajetán Matoušek, nepaginováno.

123 ABS, sbírka Svazky tajných spolupracovníků, arch. č. TS-676005 MV, s. 112.

124 Jiří KOCIAN, *Tematická příručka k československým dějinám 1948–1989 I*, Praha 2019, s. 71n.

125 *Papež Jan Pavel II. v Československu 1990*, online: www.youtube.com/watch?v=6Zb6pKw_xwM [náhled 2. 10. 2022].

Byť měl biskup Matoušek značné potíže se zdravím (operace očí, vratké nohy, kvůli čemuž pak chodil s hůlkou), byl i po pádu komunismu v církvi aktivní. Stále vykonával duchovní službu ve farnosti sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském.¹²⁶ Na začátku roku 1991 s ním Magistrátní úřad hl. m. Prahy po dvaapadesáti letech a sto dvaadvaceti dnech působení ukončil pracovní poměr¹²⁷ a na konci dubna 1992 pak sám biskup Matoušek podal pro vysoký věk demisi na funkci faráře u sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském i na funkci světícího biskupa pražského.¹²⁸ Kvůli jeho zdravotnímu stavu si jej vzali k sobě příbuzní do své rodinné vily v Kolíně.¹²⁹

Biskup Matoušek zemřel 19. října 1994 v Kolíně ve věku čtyřiaosmdesáti let na mozkovou aterosklerózu, jak je uvedeno v úmrtním listu.¹³⁰ Pohřeb se konal v sobotu dne 29. října 1994 v 10 hodin v katedrále sv. Víta v Praze. Po pohřbu byla rakev s ostatky uložena do rodinné hrobky na hřbitově Malvazinky na Praze 5.¹³¹

RÉSUMÉ:

Bishop Kajetán Matoušek was born as Emilián Matoušek into a family that first resided in Prague and then moved to Kolín, where Matoušek completed his upper secondary education. Following his school leaving exam, he went to study theology in Rome, where he already had the opportunity to take advantage of the newly opened Collegio Nepomuceno. He was ordained a priest in Rome and returned to his homeland. In Bohemia, he worked in the administration of several parishes before transferring to the Nusle parish, where he spent the war as an administrator.

After the communist coup d'état, he received episcopal ordination from the hands of Prague's assistant consecrating bishop Antonín Eltschkner in 1949. Although this did not technically require a state approval at that time, the ordination was not recognized by the communist regime. Matoušek only obtained state approval to publicly act as a bishop of the Roman Catholic Church for a brief period beginning with the Prague Spring and ending shortly after 1968. However, once the new regime consolidated in what became known as "normalization", he was again immediately banned from serving as a bishop.

When Czechoslovak communism fell, Kajetán Matoušek had the opportunity to meet Pope John Paul II and he again publicly served as a bishop. As his health was deteriorating, he had to retire in 1992 and move in with his sister's family in Kolín, where he died in 1994.

Mgr. Vratislav Šustr vystudoval na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy magisterský obor učitelství dějepisu a zeměpisu. Zabývá se církevními dějinami 20. století (vratislav.sustr@seznam.cz).

126 Rozhovor se Simonou Novotnou, 10. října 2020.

127 APA, Osobní složky kněží, Složka R.D. Kajetána Emiliany Matouška, 14. ledna 1991.

128 Tamtéž, nepaginováno.

129 Rozhovor se Simonou Novotnou, 10. října 2020.

130 RA rodiny Novotných, úmrtní list ThDr. Kajetána Matouška, 16. listopadu 1994.

131 Tamtéž, parte ThDr. Kajetána Matouška.